

T.B.M.M.
GUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 24.11.2015
Sayı: 54-195

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

25. Döneme ait 8112, 8113, 8114, 8115, 8117, 8118, 8119, 8120, 8121, 8122, 8123, 8124, 8125, 8126, 8127, 8128, 8129, 8130, 8131, 8132, 8133, 8134, 8136, 8137, 8138, 8140, 8141, 8142, 8143, 8145, 8626, 8627, 8628, 8629, 8630, 8631, 8632, 8634, 8635, 8636, 8637, 8638, 8639, 8641, 10836, 10837, 10845, 10846, 10847, 10848, 10849, 10850, 10851, 10852, 10853, 10854, 10856, 10857, 10858, 10859, 10860, 10862, 10863, 10864, 10865, 10866, 10867, 10868, 10869, 10870, 10871, 10872, 10873, 10875, 10876, 10877, 10878, 10879, 10880, 10881, 10882, 10883, 10884, 10885, 10886, 10888, 10889, 10890, 10892, 10893, 10895, 10896, 10898, 10899, 10900, 10901, 10902, 10903, 10904, 10905, 10906, 10907, 10908, 10909, 10910, 10911, 10912, 10913, 10914, 10915, 10916, 10917, 10918, 10920, 10921, 10922, 10923, 10924, 10925, 10926, 10927, 10938, 10939, 10941, 21755, 21756, 21757, 21758, 21759, 21761, 21764, 21765, 21768, 21769, 21770, 21771, 21772, 21773, 21774, 21776, 21777, 21778 evrak numaralı Kanun Tekliflerimi yeniliyorum.

Saygılarımla.

Dr. M. Sezgin TANRIKULU
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tall Komisyon	- Adalet - Plan ve Bütçe - Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm - Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor			
Esas Komisyon	Kırsal			
Tarih:	11 Aralık 2015		E. No: 2/100	
Yan. Uzm.	Bşk. Yrd.	Başkan	Gn. Sek. Yrd.	Gn. Sek.
				
TBMM BAŞKANI				

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
24 Kasım 2015
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
24 Kasım 2015
No: 5336

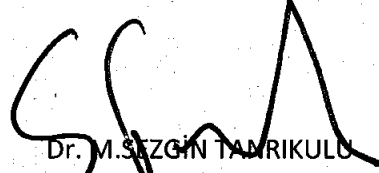

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 27 Temmuz 2015
Sayı : 218

TÜRKİYE BÜYÜK MİLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

24. Dönemde Meclis Başkanlığına verilmiş, 2 / 2716 esas numaralı kanun teklifini yeniliyorum.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

Özgür ÖZED
Manisa Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

Dr. M. SEZGİN TANRIKULU
İstanbul Milletvekili

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK. LİĞİ
28 Temmuz 2015
Numara:

T B M M GENEL EYRAK
28 Temmuz 2015
No: 10893

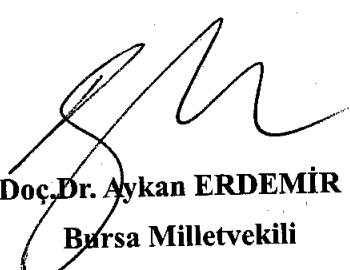
T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 16.02.2015
Sayı: 1790

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

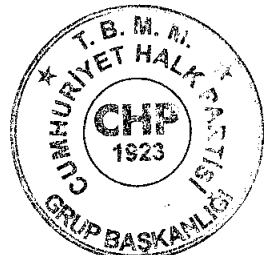
“Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Doç. Dr. Aykan ERDEMİR
Bursa Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	~~Abdül~~ - Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm - İnsan Haklarını İnceleme - Plan ve Bütçe - Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor			
Esas Komisyon	Kısıtlı			
Tarih:	04 Mart 2015		E. No: 2/1946	
Ysm. Uzr.	Bşk. Yrd.	Başkan	Gn. Sek. Yrd.	Gn. Sek.
				
TBMM BAŞKANI				

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
17 Şubat 2015
Numara:

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
17 Şubat 2015
NO: 376739

GENEL GEREKÇE

Hükümet, Alevilerin ibadet yeri olan cemevlerine ilişkin en temel demokratik talepleriyle ilgili evrensel insan hakları standartlarıyla uyumlu bir politika geliştirmede bugüne kadar yetersiz kalmıştır. Bugün artık cemevlerinin bir ibadethane statüsüne sahip olma(ma)sı Türkiye’de din veya inanç özgürlüğü hakkının korunması konusunda belirleyici bir durum olarak görülmektedir.

Aleviler, cemler, cenaze hizmetleri, lokma paylaşımı, kırk yemekleri ve aynı zamanda kültürel faaliyetler için cemevlerini kullanmaktadır. Son resmi veriye göre, Türkiye’de 937 cemevi bulunmaktadır. Fakat cemevleri bugün hala resmi olarak ibadet yeri kapsamına alınmamıştır. Bugün herhangi bir statüye sahip olmayan cemevleri, bir demek veya vakıf tüzel kişiliği bünyesinde kurulmaktadır. Dolayısıyla ibadet yeri cemevi olan Aleviler, yasal statünün getireceği mali istisnalardan ve devlet desteğinden yararlanamamaktadır. Öte yandan, bir din veya inanç gurubun ibadet yeri olarak gördüğü mekâna yasal statü verilmemesi, ibadet yeri kurma hakkının yeterince kullanılamamasıyla da sonuçlanmaktadır.

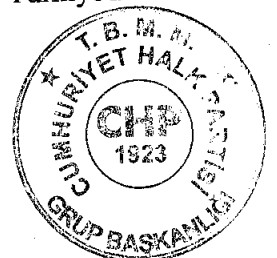
İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin (İHEB) 18. Maddesi, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin (MSHUS) 18. Maddesi, ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 9. Maddesi, herkesin düşünce, din veya inanç özgürlüğü hakkını güvence altına almaktadır. AİHS’nin “Ayrımcılık yasağı” başlıklı 14. Maddesi, “Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır” hükmünü getirmektedir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın (AGİT) din veya inanç özgürlüğüne ilişkin olarak beyan ettiği yükümlülükler de Anayasa’nın 90. Maddesi uyarınca Türkiye açısından siyasal bağlayıcılığa sahiptir. Türkiye’de yaşayan her bir yurttaş ve her bir din veya inanç da bu yasal koruma altındadır ve haklara sahiptir.

Anayasa’nın 10. Maddesi, herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle kanun karşısında ayırım gözetilmeksizin eşit olmasını ve idare makamları ve kamu hizmetleriyle ilgili her türlü işlemde devlet organlarının bütün yurttaşlara ve din veya inançlara karşı bu ilkeler uyarınca eşit muamele etmesini güvence altına almaktadır.

Din veya inanç özgürlüğü alanındaki taleplere çözüm üreteceğine ilişkin iddialarla 2009 yılında ‘Alevi Açılımı’ başlatan Hükümet, Alevilerin ibadet mekânı olarak kabul ettikleri cemevlerine yasal statü tanınması beklentilerini karşılıksız bırakmıştır. Cemevlerine ibadet yeri statüsünün verilmemesinin Türkiye’nin insan hakları yükümlülükleriyle bağdaşmadığı giderek artan bir şekilde çeşitli kurum, kuruluş ve kişiler tarafından dile getirilmektedir. Aleviler başta olmak üzere, çeşitli sivil toplum kuruluşları, devletlerarası örgütler ve uluslararası insan hakları kuruluşları, cemevlerine ibadet yeri statüsünün tanınması gerekliliği konusunda hemfikirdir.

Avrupa Birliği Türkiye İlerleme Raporları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları da cemevlerine ibadet yeri statüsü kazandırılması gerektiğine dikkat çekmektedir. Örneğin AİHM, 2 Aralık 2014 tarihinde Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi Vakfı (CEM Vakfı) tarafından 2010 yılında yapılan başvuru ile ilgili olarak Türkiye’nin

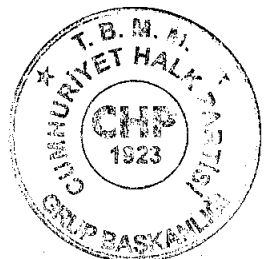
AİHS'nin "ayırıcılığın yasaklanması" ile ilgili 14. Maddesini ihlal ettiğine hükmetmiştir. Vakıf, ibadetlerin yerine getirildiği cemevi, cenaze hizmetlerinin görüldüğü bölüm, konferans salonu ve kütüphanenin bulunduğu Yeni Bosna Kültür Merkezi'nin Türkiye'deki diğer ibadet yerlerine tanınan elektrik faturası ödeme muafiyetinden faydalanamadığına dikkat çekerek AİHM'e şikayet başvurusunda bulunmuştur. AİHM'e yapılan başvuruda, Türk yasalarının dini ibadet yerleri için bu tür muafiyet öngördüğü belirtilerek vakıf olarak bu imkanlardan yararlandırılmamalarının "ayırıcılık" olduğu belirtilmiştir.

Devlet ve Hükümet, din veya inançla ilgili işlem ve eylemlerinde tarafsızlık ilkesini gözetmekle yükümlüdür. AİHM, "sözleşme açısından, ilkesel olarak din özgürlüğü konusunda, devletin dinsel inançların veya bu inançların dışavurum biçimlerinin meşruiyetine ilişkin bir değerlendirmeye" yer verilemeyeceğinin altını çizmektedir. Dolayısıyla, cemevlerinin bir ibadet yeri olup olmadığı konusunda devlet ya da herhangi bir kurum hiç bir şekilde bir değerlendirme yapma hakkına da yetkisine de sahip değildir.

İbadet yeri olma statüsü kazanamamış bir mekân, yasal statüye sahip olan diğer bir ibadet yerinin yararlandığı bazı ayrıcalıklardan yararlanamamaktadır. Enerji Piyasaları Kanunu'nda 2013 yılında yapılan bir değişiklikle cami, mescid ve ibadet yeri statüsüne sahip kilise ve sinagogların elektrik giderleri Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesinden karşılanırken, ibadet yeri statüsüne sahip olmayan cemevlerinin giderleri bu kapsamda değerlendirilmemektedir. Bu durum hem din ve inanç özgürlüğü hem de eşit yurttaşlık ilkeleriyle çelişmektedir. Dolayısıyla, devlet ve hükümetin bu yaklaşım ve uygulaması, ibadet ve cenaze hizmeti gibi çok temel ihtiyaçları için cemevlerine giden Alevilere karşı ayrımcılık ve farklı muamele yapıldığını ortaya koymaktadır.

AİHS'nin ilgili din ve inanç özgürlüğü ve ayrımcılık maddeleri ile AİHM'in ilgili cemevi kararı doğrultusunda bugüne kadar aralarında Edirne, Çanakkale ve Kırıkkale il belediyeleri, Adana'nın Karataş, Seyhan, Çukurova, Ankara'nın Çankaya, Yenimahalle, Antalya'nın Muratpaşa, Konyaaltı, Aydın'ın Didim, Nazilli, Efeler, Balıkesir'in Bandırma, Erdek, Bursa'nın Nilüfer, Mudanya, Hatay'ın Defne, İstanbul'un Avcılar, Kadıköy, Beşiktaş, Maltepe, Bakırköy, Ataşehir, Sarıyer, İzmir'in Karşıyaka, Bornova, Karabağlar, Dikili, Bergama, Narlıdere, Konak, Güzelbahçe, Malatya'nın Arguvan, Hekimhan, Mersin'in Mezitli, Akdeniz, Muğla'nın Bodrum, Milas ve Tunceli'nin Hozat ilçe belediyesinin de aralarında olduğu 100 civarı ilçe belediyesi, cemevlerinin ibadethane olarak kabul edilmesi yönünde bazı yerlerde oy birliğiyle bazı yerlerde oy çokluğuyla karar almıştır. Cemevlerini ibadethane olarak tanıyan belediyelere her geçen gün yenileri eklenmektedir.

İl ve ilçe belediye meclislerinde cemevlerine ilişkin bugüne kadar alınan kararlar da dikkate alınarak mevzuattaki tüm düzenlemelerde cemevlerinin de ibadet yerleri arasında kabul edilmesine ilişkin bir çözüme varılması, Türkiye'de din veya inanç özgürlüğü hakkının korunmasına katkıda bulunacak ve uluslararası arenada saygınlığı artacaktır. AİHM'in 2 Aralık 2014 tarihli *CEM Vakfı - Türkiye* kararı da dikkate alınarak, Alevilerin ibadet mekânı olarak gördüğü cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması ve Alevilere yönelik ayrımcılık uygulamasından bir an önce vaz geçilmesi eşit yurttaşlık yolunda atılacak çok önemli bir adım olarak görülmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Mevzuatımızdaki tüm düzenlemelerde yer alan "ibadet yeri", ibadethane" ve "mabet" ibarelerine ilişkin öngörülen bu değişikliklerle, Alevilerin ibadet yeri olan cemevi de cami, havra, kilise, mescit ve sinagog gibi diğer ibadet yerleri gibi yasal statüye kavuşacaktır. Bunun yanında, AİHM'in 2 Aralık 2014 tarihinde *CEM Vakfı - Türkiye* davasında cemevlerine ayrımcılık yapıldığına ilişkin verdiği karar doğrultusunda Türkiye'nin inanç özgürlüğü hakkının korunması yükümlülüklerini yerine getirmesi sağlanacaktır. Ayrıca bu değişiklik maddesiyle, devlet, Alevilerin temel hak ve özgürlükleri dikkate almış ve tarafsızlık ve çoğulculuk ilkelerinin gereğini yerine getirmiş olacaktır.

MADDE 2- 442 sayılı Köy Kanununda yapılacak bu değişiklik ile, Alevi yurttaşlarımızın ibadet yeri olan cemevlerinin köylerde de yasal güvenceye kavuşması ve diğer ibadet mekanlarına tanınan imkanlardan yararlanması sağlanacaktır.

MADDE 3- Birinci ve ikinci maddelerde yer alan gerekçelere ek olarak, yerel yönetimlerin hizmet verdiği mücavir alan içerisindeki yurttaşların talep ve ihtiyaçlarına daha rahat yanıt verebilmelerinin önünün açılması amacıyla 5393 sayılı Belediye Kanununda yer alan "ibadethane" ibareleri "cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog" olarak değiştirilerek eşit hizmet ve eşit yurttaşlık ilkeleri somut olarak hayata geçirilebilecektir.

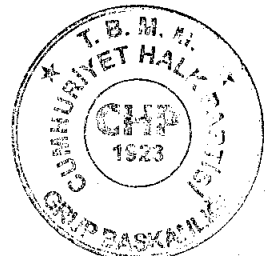
MADDE 4- Birinci, ikinci ve dördüncü maddelerde belirtilen gerekçelerle 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan "ibadethane" ve "ibadet yerleri" ibareleri yerine "camiler, cemevleri, havralar, kiliseler, mescitler ve sinagoglar" olarak değiştirilerek eşit yurttaşlık ilkesinin gereğinin yerine getirilmesi amaçlanmaktadır. Eklenecek ibareler arasında bulunan "cami, havra, kilise ve mescit" ibareleri kaldırılarak bir karışıklık veya belirsizlik yaşanmasının önüne geçilecektir.

MADDE 5- Birinci ve ikinci maddelerde belirtilen aynı gerekçelerle, 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanununda yer alan "ibadet yeri" ibaresi "cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog" olarak değiştirilerek Alevi yurttaşlara ve diğer inanç gruplarına yönelik ayrımcı uygulama ortadan kaldırılacaktır. Kanunda yer alan "mescit" ibareleri kaldırılacaktır.

MADDE 6- Birinci, ikinci ve dördüncü maddelerde belirtilen gerekçelere ek olarak, vergisini ödeyen her bir yurttaşın devletten adil bir şekilde hizmet alabilmesinin önünün açılabilmesi için 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda yer alan "ibadethanler" ibaresi "camiler, cemevleri, havralar, kiliseler, mescitler ve sinagoglar" olarak değiştirilerek eşit yurttaşlık ilkesinin gereğinin yerine getirilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 7- Birinci, ikinci ve dördüncü maddelerde belirtilen aynı gerekçelerle, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda yer alan "ibadethanler" ibaresi "camiler, cemevleri, havralar, kiliseler, mescitler ve sinagoglar" olarak değiştirmek suretiyle eşit yurttaşlık ilkesinin gereğinin yerine getirilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 8- Birinci ve ikinci maddelerde belirtilen gerekçelere aynı gerekçelerle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 2 nci maddesinde yer alan "ibadethane" ibaresinin "cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog" olarak değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 9- Birinci ve ikinci maddelerde belirtilen aynı gerekçelerle, 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun 2 nci maddesinde geçen "ibadethane" ibaresinin "cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog" olarak değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 10- Yürürlük maddesidir.

MADDE 11- Yürütme maddesidir.

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 18 inci, 27 nci ve 44 üncü maddelerindeki “ibadet yeri” ibareleri, “cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 2- 18/3/1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanununun 2 nci ve 91 inci maddelerinde yer alan “ibadet yeri” ibareleri, “cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 3- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 73 üncü maddesinde yer alan “ibadethane” ibaresi “cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 4- 29/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 36 ncı maddesinin ikinci bendinde yer alan “cami, mescit, kilise ve havra gibi ibadethanelerde”, Mükerrer Madde 44 üncü maddede ve 90 ncı maddede yer alan “ibadet yerleri” ibareleri ve Ek 2 nci madde yer alan “ibadethaneler” ibaresi “camilerde, cemevlerinde, havralarda, kiliselerde, mescitlerde ve sinagoglarda” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 5- 24/27/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanununun 10 uncu ve 24 üncü maddelerindeki “ibadet yeri” ibareleri “cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog” olarak değiştirilmiş ve 24 üncü maddede yer alan “mescit” ibaresi kaldırılmıştır.

MADDE 6- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin (ç) bendinde yer alan “ibadethaneler” ibaresi “camiler, cemevleri, havralar, kiliseler, mescitler ve sinagoglar” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 7- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 maddesinin (n) bendinde yer alan “mabetler” ibaresi “camiler, cemevleri, havralar, kiliseler, mescitler ve sinagoglar” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 8- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 153 üncü maddesinin birinci fıkrasında geçen “ibadethanelere” ibaresi “camilere, cemevlerine, havralara, kiliselere, mescitlere ve sinagoglara” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 9- 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun 2 nci maddesinde geçen “ibadethane” ibaresi “cami, cemevi, havra, kilise, mescit ve sinagog” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 10- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 11- Bu Kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

